

Справа «Кондрон проти Сполученого Королівства» (Condron v. the United Kingdom)

У рішенні, ухваленому 2 травня 2000 року у справі *«Кондрон проти Сполученого Королівства»*, Суд постановив, що

- було порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції щодо права на справедливий судовий розгляд.

Керуючись ст. 41 Конвенції, Суд призначив заявникам 15 тис. фунтів стерлінгів у відшкодування судових витрат.

Обставини справи

Заявники, Вільям Кондрон — громадянин Ірландії та Карен Кондрон — громадянка Сполученого Королівства, народилися відповідно у 1965 та 1963 роках. Під час розгортання подій, які стали підставою звернення до Суду, вони проживали у Лондоні.

З 16 жовтня по 2 листопада 1995 року щодо заявників проводився судовий розгляд щодо звинувачення їх у збуті та зберіганні з метою збуту героїну. Поряд з іншими доказами, обвинувачення ґрунтувалося на факті передачі різноманітних речей заявниками своєму сусіду (теж обвинуваченому у цій справі), що був помічений підрозділом поліції.

Адвокат заявників вважав, що вони не могли давати свідчення під час допиту у поліції, оскільки перебували у стані постнаркотичного сп'яніння (ломки), однак лікар, який оглянув заявників безпосередньо у відділку не погодився з таким переконанням адвоката. Перед початком допиту заявники були попереджені про можливі наслідки їхньої відмови давати свідчення. Під час допиту вони зберігали мовчання і не відповідали на питання щодо згаданих речей. Заявники дали покази інше на судовому розгляді безпосередньо, де і пояснили, чому певні речі передавалися ними через балкон. Заявники також стверджували, що вони зберігали мовчання під час допиту у поліції, оскільки це їм порадив їхній адвокат з огляду на їхній стан. Керуючись ст. 34 Закону, про правосуддя у кримінальних справах та суспільний порядок (*Criminal Justice and Public Order Act 1994*) 1994 року, суддя надав присяжним можливість вирішувати питання, а чи не слід розцінювати мовчання підсудних на стадії попереднього слідства, як один із фактів, що свідчить про їхню винність. Заявники були визнані винними у вчиненні злочину, що їм інкримінувався. Хоча Апеляційний суд дійшов висновку про недостатність настанови, яку дав суддя присяжним під час судового розгляду щодо вирішення питання про те, що мало б означати мовчання заявників, однак він погодився із вироком, вважаючи його законним й обґрунтованим.

Зміст рішення Суду

Заявники стверджували, що їхнє право на справедливий судовий розгляд, гарантоване ст. 6 Конвенції, було порушено, оскільки суддя дав можливість присяжним зробити висновок про їхню винність, поряд з пішим, виходячи з факту мовчання на стадії попереднього слідства.

Суд, посилаючись на один із своїх прецедентів, а саме справу *Мюррея проти Сполученого Королівства*, відзначив, що не можна розглядати право на мовчання як абсолютне. Тому рішення про те, чи можливість присяжних робити певні висновки із факту мовчання підсудних порушувала ст. 6 Конвенції, необхідно приймати, виходячи із конкретних обставин справи. Сам по собі факт надання присяжним можливості вирішувати таке питання, на думку Суду, не може розцінюватися як порушення ст. 6 Конвенції. Однак, зважаючи на те, що право на мовчання лежить в основі справедливого судового розгляду, Суд, розвиваючи концепцію, використану ним у справі Мюррея, наголосив, що національним судам слід бути особливо обережними, тлумачучи мовчання підсудних проти них самих. У цьому відношенні Суд повторив свою думку про те, що обґрунтування вини підсудних повністю чи в основному фактом їхнього мовчання або відмовою свідчити не відповідає вимогам права не давати показів. Виходячи з цього, а також з огляду на вимоги права не давати свідчень, очевидною є неможливість і недоцільність врахування мовчання

підсудних при оцінці переконливості доказів, представлених обвинуваченням, у ситуаціях, коли пояснення підсудних є необхідними.

Суд відзначив, що національне законодавство держави-відповідача передбачає чимало інструментів для забезпечення балансу між правом

195

особи не давати свідчень та можливості суду присяжних розцінювати факт мовчання особи як такий, що свідчить про її винність. Суд з'ясував, що заявників у конкретній справі не було піддано жодному покаранню таке рішення, а також попереджено про можливі наслідки їхнього мовчання. Незважаючи на це, Суд прийшов до висновку про протиправність змісту самої настанови судді присяжним щодо вирішення цього питання. На думку Суду, зміст цієї настанови ні відображав балансу між правом особи не давати показів та можливістю суду розцінювати факт мовчання як такий, що свідчить проти підсудних, про який відзначалось у справі Мюррея. Суд відзначив, що у даній справі заявники пояснили їхню відмову відповісти на питання, чому певні речі передавалися ними їхньому сусіду (теж обвинуваченому у справі), порадою адвоката не свідчити з огляду на їхній стан. Хоча суддя у справі і звернув увагу присяжних на таке пояснення заявників, однак зміст його настанови надав присяжним можливість розцінити сам факт мовчання як такий, що свідчить проти заявників, не зважаючи на те, що присяжні могли бути переконані у правдоподібності пояснення підсудних.

На думку Суду, зміст настанов присяжним повинен був би бути сформульований таким чином, щоб присяжні презюмували, що мовчання заявників не означало, що їм нічого було відповісти або, що вони не могли правдоподібно пояснити свої дії. Суд вважав, що саме така настанова була би більш ніж просто «бажана», як відзначив Апеляційний суд. Суд відзначив, що оскільки право вирішувати, як слід розцінювати мовчання заявників, належить суду присяжних, який не мотивує свої рішення, неможливим є встановити чи було надано значення самому факту такого мовчання і якщо було, то яке? Суд відкинув твердження Уряду, що справедливості судового розгляду щодо заявників гарантувалася апеляційним провадженням. У цьому відношенні Суд зазначив, що в Апеляційного суду не було можливості встановити, чи відіграло мовчання заявників якусь значну роль у рішенні суду присяжних про їхнє засудження. Суд продовжив, що Апеляційний суд був зосереджений на питанні обґрунтованості вироку суду присяжних, а не на тому, чи за таких обставин було дотримано право заявників на справедливий судовий розгляд. Таким чином, неправильність настанови присяжним не може бути ліквідована засобами апеляційного провадження.

Виходячи з вищенаведеного, Суд прийшов до висновку про порушення права заявників на справедливий судовий розгляд.

Суд не знайшов підстав, які б свідчили про необхідність вирішення питання про порушення ч. 2 ст. 6 Конвенції. До аналогічного висновку Суд прийшов щодо скарг заявників про порушення пунктів «б» і «с» ч. 3 ст. 6 Конвенції. Суд призначив заявникам відшкодування судових витрат у розмірі 15 тис. фунтів стерлінгів із застереженням, що ця сума повинна бути виплачена протягом трьох місяців після набрання рішенням законної сили, і з неї не можуть бути стягнені податки.

Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПрН України О. О. Бекетовим, Р. М. Москалем, Н. П. Ничай, М. Ю. Пришляк, Т. І. Пашуком, М. Б. Рісним, А.-М. Я. Хом'як.